
VII. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.98

Когутич І.І.,
д-р юрид. наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу і
криміналістики Львівського національного
університету імені Івана Франка

КРИМІНАЛІСТИКА ЗА НАСЛІДКАМИ ВПЛИВУ ОКРЕМИХ НОВАЦІЙ КПК УКРАЇНИ

У статті проаналізовано тенденції подальшого розвитку, дидактики та вдосконалення вітчизняної криміналістики, вплив на неї окремих положень чинного Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: кримінальний процесуальний кодекс, криміналістика, кримінальне провадження, слідчі дії.

В статье проанализированы тенденции дальнейшего развития, дидактики и совершенствования отечественной криминалистики, влияние на нее отдельных положений действующего Уголовного процессуального кодекса Украины.

Ключевые слова: уголовный процессуальный кодекс, криминалистика, уголовное производство, следственные действия.

The tendencies of further development of didactics and of improving the national criminalistics are researched, as well as the influence on it of certain provisions of the standing Criminal Procedural Code of Ukraine.

Keywords: the Criminal Procedural Code; criminalistics; criminal proceedings; investigative actions.

Постановка проблеми. Загальновідомим є той факт, що серед найпоширених джерел напрацювань криміналістичних знань є закон, передусім, КПК України. Природно, що зміни цього Кодексу неминуче призводять до змін у криміналістиці, тобто вплив першого на друге – закономірно неунікний.

У контексті короткої характеристики новацій нині чинного КПК виправдано констатувати, що вони у більшій своїй масі за задумом його розробників (до речі, до сьогоднішнього дня прізвищно так і не відомих) все ж, як на нас, спрямовані на благородно-прогресивні перспективи, а саме – впровадження реальних змагальних засад у вітчизняному кримінальному провадженні та побудову, за суттю, нової його моделі. Реформування за переважними оцінками аналітиків стосуються, крім іншого, як видозмінення самих органів і суб'єктів, які реалізують це провадження, так і того інструментарію, що ними в цьому процесі застосовується.

Як не прикро, все ж необхідно визнати, що чималій кількості положень КПК України притаманне, з одного боку, дещо не завжди виправдане як для можливостей і потреб наших суспільно-економічних реалій, і навіть, менталітету, запозичення положень з різних і далеко не схожих і узгоджених між собою процесуальних правових систем та створення на цьому ґрунті достатньо спірного «міксу норм» [21, с. 35]. З іншого, що пов'язано з першим – проглядається відсутність бажаної стратегічної концепції пропагування цих як для України «ноу хау» та дефіцит реальних засобів і можливостей їх належного за часом та обсягом імплементації у вітчизняне правоохоронне і правозастосовне буття.

На загал, обмежившись на разі лише проблематикою функціонування органів досудового розслідування, зазначимо, що, по-перше, більш ніж очевидно є негативна тенденція на зміну реальних повноважень та компетенції слідчого (зокрема на суттєве ослаблення його процесуальної самостійності у порівнянні з регламентованою попереднім КПК), а також надання йому дещо невластивих функцій, зокрема, функцій і оперативника, і обвинувача. І по-друге, якщо вести мову про наявні, як на момент прийняття нового КПК України, криміналістичні розробки (себто відповідні теоретичні

положення, засоби і прийоми, а такі, безумовно, були, є й незалежно від будь-чого, будуть), то до них цей кодекс поставився в цілому в такий спосіб – від замовчування існування одних і до зведення в ранг норми закону інших [10, с. 33; 4, с. 93; 8, с. 31-34; 13, с. 96].

На підтвердження останньої тези мабуть багато аргументувати не має потреби, оскільки на складно зауважити, що текст багатьох статей нового КПК більше нагадує криміналістичні методичні вказівки та інструкції, ніж норми закону (див.: гл. 20 КПК України «Слідчі (розшукові) дії»). Приміром, у ст. 224 (Допит) – приписи стосовно того, що: – кожний свідок допитується окремо, без присутності інших свідків; – допит не може продовжуватися без перерви понад дві години, а в цілому – понад вісім годин на день; – на початку одночасного допиту (очної ставки) встановлюється, чи знають викликані особи одна одну і в яких стосунках вони перебувають між собою; – викликаним особам по черзі пропонується дати показання про ті обставини кримінального провадження, для з'ясування яких проводиться допит, після чого слідчим, прокурором можуть бути поставлені запитання; – оголошення показань, наданих учасниками допиту на попередніх допитах, дозволяється лише після давання ними показань і т. і. Усе це не що інше, як колишні криміналістично пропоновані тактичні вимоги і прийоми цієї слідчої дії.

Видається, що загалом – це позитивна, хоча й дещо насторожлива тенденція, оскільки призводить до надмірної деталізації тих чи інших складових кримінального процесу (однак чомусь лише якихось одних аспектів...?). Все ж, так чи інакше, у цьому контексті В.Ю. Шепітько має рацію, зазначаючи, що «... криміналістика враховує положення процесуальної теорії і в той самий час сприяє її розвитку, удосконаленню. Криміналістичні рекомендації сприяють оптимізації розслідування і судового розгляду і в низці випадків можуть чинити відповідний вплив на закон, сприяти його зміні. Саме криміналістичні рекомендації стимулювали виникнення нових слідчих дій (перевірки показань на місці, слідчого експерименту, зняття інформації з каналів зв'язку), визначення їх оптимальної процесуальної процедури. У цьому випадку

криміналістичні рекомендації набували нового «статусу» – ставали нормою закону. Завдяки криміналістиці нові науково-технічні засоби і методи виявлення, фіксації і дослідження доказів знайшли своє закріплення в кримінально-процесуальному законодавстві (наприклад, використання відеозйомки, звукозапису тощо). Або інший приклад, використання відео – конференц – зв’язку...» [20, с. 45].

З іншого боку, на підтвердження висновку - оцінки про замовчування новим КПК України окремих, більш ніж прогресивних і доречних для уєфективлення кримінального провадження криміналістичних розробок, можна для прикладу зазначити таке.

Розробники в абсолюті проігнорували доктринально розроблені й відповідно апробовані судочинною практикою криміналістичні положення про: а) закономірнісну природу доказів і доказування. Якби це було зроблено – ніхто б не заперечував потребу встановлення об’єктивної істини у кримінальному провадженні (про це ще йтиме мова); б) про систематику суб’єктів, засобів і методів доказування; в) про систематику і більш розширене структурне наповнення типових алгоритмів відповідних категорій кримінальних проваджень.

Зрештою, розробники КПК в абсолюті відмежувались від цілком виправданих і доречних криміналістичних розробок про: сутність, види і форми використання у кримінальному провадженні так званих спеціальних знань (у КПК немає навіть відповідного визначення, чого не скажеш про криміналістичні напрацювання); відповідні знання у сфері судової експертології; сферу і рівні (обсяги) криміналістичного наповнення доказування на різних стадіях кримінального провадження, особливо в контексті прив’язки до відповідного виду суб’єкта доказування та багато від чого іншого (передусім, розмежування засобів залежно від так званого виду елемента доказування) тощо.

А тепер, про окремі проблемні, як на нас, новації КПК та їх неоднозначний вплив на криміналістичну науку та дослідчу судочинну практику.

Відомо, що законодавець поповнив арсенал можливостей слідчого діями оперативно-розшукового характеру, однак - за

суттю, він не розмежував їх з гласними процесуальними (і як наслідок запитання: як цей арсенал розглядати в контексті криміналістичної науки?).

Безперечно, оперативно-розшукова діяльність та криміналістика мають єдині завдання, спрямовані на активну і наукову протидію кримінальним явищам у суспільстві і найбільш близькі з теоретичного і практичного змісту юридичні науки [9, с. 199-200]. У цілому погоджуємось і з думкою М.П. Яблокова про те, що криміналістика і ОРД мають одну природу і одні об'єкти вивчення – злочинну діяльність різних видів і діяльність з її «розкриття». І «... якщо більшість злочинів розкривається силами оперативно-розшукових органів, то спільними криміналістичними та оперативно-розшуковими засобами практично розкриваються всі злочини» [22, с. 43]. У цьому аспекті нам видаються прогресивними задумки Законодавця щодо впровадження в практику протидії злочинності сил і спроможностей двох спеціальних прикладних наук одночасно.

Однак, тут прихована й певна проблема. Сутність її полягає, передусім, в тому, що в багатьох нормах Закону, для прикладу візьмемо лише ст. 271 КПК «Контроль за вчиненням злочину», спостерігається фактичне змішування, з одного боку, криміналістичних тактичних прийомів, з іншого – винятково оперативно-розшукових операцій та комбінацій, а саме, контрольована поставка, контрольована і оперативна закупівля, спеціальний оперативний (а тепер названий по-новому, слідчий) експеримент, імітування обстановки злочину.

Тобто – ні більше, і ні менше, на законодавчому рівні в слідчу тактику включені оперативно-розшукові дії та заходи, свого часу були притаманні винятково спеціальним підрозділам. Як наслідок, тут, крім багато чого іншого, є й певна, важлива як для тих, хто вчить майбутніх правників власне криміналістиці, й дидактична проблема. А саме, як і в яких межах викладати ці знання майбутнім правникам; які аспекти однозначно засекреченої оперативно-розшукової техніки, тактики і методики можуть бути озвучені в легальній криміналістичній науці; чи, взагалі, відмовитись від викладання нашим студентам – цих оперативно-розшукових аспектів

негласних слідчих розшукових дій, а в нових підручниках з криміналістики – про це, взагалі, не згадувати? І т.д. і т.п.

Наступне. Відповідно до Глави 3 КПК України слідчий орган досудового розслідування (ст. 40) віднесено до сторони обвинувачення.

Безумовно, у змагальному процесі важливим є розмежування функцій учасників на: функції обвинувачення, захисту та вирішення справи за сутністю.

Однак, на досудовому слідстві таку схему або конструкцію важко визнати ідеальною. Доцільно відзначити існування й такої функції, як функція розслідування злочинів. В іншому випадку слідчі завжди будуть виявляти обвинувальний ухил. Адже розслідування – це не лише, а більш правильно, – не стільки обвинувачення. І навпаки, обвинувачення – це аж ніяк за своїми метою і завданнями, не розслідування, а відповідна діяльність лише ситуативно-наслідково ним обумовлена. Зокрема тоді, коли розслідування за доказаної підозри у вчиненні кимось кримінального правопорушення, належно сформулює адекватне вчиненому обвинувачення. В іншому випадку слідчі завжди будуть виявляти обвинувальний ухил, тобто збиратиме лише докази обвинувачення, а захисник докази захисту – шляхом так званого «паралельного розслідування» [21, с. 37]. Недарма науковці цілком слушно запитують, чи можуть взагалі на досудових етапах руху кримінальної справи бути забезпечені рівність і змагальність сторін? І самі ж відповідають, що «...що без радикального змінення існуючої моделі досудового слідства рівність і змагальність сторін на цих етапах кримінальної справи – фактично лише юридичні фікції» [3, с. 39].

Не менш актуальною для криміналістики, й максимально суперечливою для науковців процесуалістів кримінального циклу, залишається проблема визначення мети та кінцевого результату розслідування, прагнення до встановлення істини у кримінальному провадженні. Попри все набирає обертів думка, згідно якої констатують неможливість встановлення об'єктивної істини в кримінальному провадженні, а отже пропонують замінити її іншою категорією – істиною формальною (процесуальною, конвенційною, судовою, слідчою тощо).

Криміналісти були і залишаються в цьому питанні одностайні. Вони вважають, що справедливість розслідування не може бути забезпечена без встановлення (доказування) фактів, що відображають об'єктивні обставини події, і які власне й виступають предметом розслідування. Адже саме тому, пошук істини є антиподом так званого «обвинувального ухилу» [20, с. 38; 19, с. 357; 5, с. 15].

Виключення істини з мети кримінального провадження, а саме так виглядає за нині чинним КПК України, безумовно, мало б неunikно вплинути й на сутність науки криміналістики. Відтак, на сьогодні знову гостро постає запитання: що становить методологічний предмет криміналістики, або по-іншому, які закономірності вивчає ця наука за нинішнього наповнення КПК? Адже, переважаючій науковій спільноті відомо, що криміналістика вивчала й виправдано хотіла б вивчати закономірності об'єктивної, а не формальної дійсності. Іншими словами її предметом є і має бути об'єктивно типове (тобто ситуативно повторюване) реальне, справжнє, дійсне, себто те, що знаходить свій прояв з одного боку в наслідках злочинної діяльності, а з іншого – у діяльності слідчого, прокурора, суду, адвоката тощо під час реалізації ними комплексного механізму встановлення, власне, об'єктивної істини у кримінальному провадженні. Для криміналістики відмова від об'єктивної істини – це відмова від всіх цих закономірностей, тобто двоаспектних об'єктивностей кримінального провадження зі всіма її (тобто цієї відмови) методологічними як для криміналістики наслідками, а саме – в поглядах на її сутність, природу, об'єкт, предмет, систему і т.д.

Крім загальної теорії та методології криміналістичної науки, від нововведень КПК змін зазнають й інші її розділи - техніка, тактика й методика.

Стосовно криміналістичної техніки – це, передусім, потреба перегляду критеріїв сутності та різновидів засобів криміналістичної техніки, принципів їх процесуального і технологічного застосування, а відтак – і системи уповноважених суб'єктів використання цих засобів у кримінальному провадженні. Адже арсенал, до цього гласних, техніко – криміналістичних засобів чисельно доповнюється за

суттю - негласними оперативно-технічними засобами пошуку, спостереження, фіксації та експрес-аналізу тощо. Звідси, зрозуміло, крім іншого – й та сама вже згадувана дидактична проблема: як і в яких межах викладати знання про ці технічні засоби нашим студентам; які аспекти однозначно утаємниченої оперативно-технічної інформації можуть бути озвучені в легальній криміналістичній науці, передусім, у підручниках з криміналістики? І т.д. і т.п.

Стосовно криміналістичної тактики. Вже було зазначено – з'явилися поняття негласних слідчих (розшукових) дій. Так, де-юре, цей різновид слідчих (розшукових) дій можуть проводити як оперативні співробітники, так і слідчі.

Як наслідок, слідчий за правами стає суб'єктом і оперативно-розшукової діяльності, адже заходи, які він, хай теоретично, вправі реалізувати, вже вважаються негласними діями, які, за суттю, є оперативно-розшуковими заходами, передбаченими оперативно – розшуковим законодавством. Себто, арсенал, так званих у криміналістичній тактиці, засобів криміналістичної тактики, підлягає суттєвому розширенню. Більше того, в орбіту криміналістики вимушено потрапляють такі, до недавнього часу винятково оперативно-розшукові, категорії як оперативно – тактичний прийом, оперативно – тактична операція, оперативно-тактична комбінація, оперативно-тактичні рішення, ризики, ситуації тощо.

Чи це правильно, чи це реально, чи це, зрештою – можливо і необхідно – запитання? І поки що запитання без належно науково - обґрунтованих відповідей.

Крім цього, знову ж таки, вже згадувана дидактична проблема. Як все це відобразити (чи взагалі не відображувати) у матеріалі з криміналістики, пропонованому нашим студентам?

До речі, із гласними слідчими розшуковими діями також не все безпроблемно. Відомо – змін зазнав, власне і сам перелік та окремі змістовні аспекти цих дій. Відтак існує потреба оновленого їх криміналістичного узгодження й опрацювання, оскільки, знову ж таки завдяки КПК з'явилися певні проблеми у вигляді суттєвих прогалин чи, навіть, суперечностей.

Скажімо так. У КПК вже немає такого різновиду як для колишнього відтворення обстановки і обставин події, перевірки

показань на місці, а є лише слідчий експеримент. Відомо, що перевірка показань на місці та слідчий експеримент у більшій мірі мають істотні відмінності за метою, процедурою провадження, отриманими результатами. Крім того, перевірка показань на місці має більш широку практику застосування у порівнянні із слідчим експериментом, що зумовлює потребу окремого унормування процедури її провадження. Тоді як редакція ст. 240 КПК не дає чіткої відповіді щодо можливості проведення в її межах перевірки показань на місці (якщо взагалі коректно говорити про можливість проведення однієї слідчої дії в межах іншої) [12, с. 234], що не сприяє її реалізації, оскільки і науковці, і практики мають різні підходи до розв'язання цього питання [14, с. 612-616; 15, с. 354-356; 16, с. 494-499] (відомо, що свого часу в українському кримінальному процесі існувала слідча дія – відтворення обстановки і обставин події. Вона поруч зі слідчим експериментом мала й такий різновид, як перевірку показань на місці. Більшість республік колишнього СРСР десятиліттями намагались також запровадити це в себе. І зрештою – зробили і задоволені. А ми – враз і відмовились...).

У новому КПК виїмку перемістили із розряду слідчих розшукових дій до забезпечувальних заходів, які отримали доволі спірну назву «тимчасовий доступ до речей і документів». Вже поверхнєве узагальнення слідчої практики засвідчило суттєві недоліки цієї законодавчої новели [17].

Також у цьому в контексті необхідно визнати, що в КПК є неточності і у визначенні самої сутності окремих гласних слідчих (розшукових) дій і відсутності чітко сформульованого механізму їх реалізації учасниками – суб'єктами кримінального провадження.

Йдеться, передусім, про наявність певних ускладнень в організації провадження такої слідчої (розшукової) дії, як пред'явлення для впізнання, передусім через те, що законодавець замість чіткої й однозначної вказівки на те, що пред'явленню для впізнання обов'язково передус допит особи, яка впізнає, вирішив застосувати неоднозначні для тлумачення терміни «попереднє з'ясування» та «опитування». Крім цього, законодавцем узагалі викладено сумнівну ідею, за якою розширено коло учасників цієї слідчої розшукової дії, де до

слідчого та прокурора додається ще й захисник, якому також надано право на проведення попереднього опитування особи, яка впізнає, та навіть складання якогось протоколу за результатами цього опитування.

З цього приводу виникає запитання: як захисник може скласти протокол за результатами опитування із дотриманням вимог статей 104, 231 КПК, якщо цими статтями йому такого права взагалі не надано?

Має місце суперечність між окремими загальними і спеціальними нормами, зокрема між ст. 93 КПК «Збирання доказів» і ст. 243 КПК «Залучення експерта».

Мова про те, що законодавець не передбачив можливість збирання доказів стороною захисту шляхом проведення окремих слідчих розшукових дій. У частині 3 ст. 93 КПК йдеться про можливість отримання стороною захисту висновків експертів. Разом з тим залучення експертів для проведення експертних досліджень (ч. 2 ст. 243 КПК) за суттю є не чим іншим, як проведенням слідчої дії стороною захисту, оскільки зазначена стаття міститься у главі 20 «Слідчі (розшукові) дії».

Прослідковується очевидно – декларативний характер окремих статей, наприклад ст. 243 КПК, яка має назву «Порядок залучення експерта». Однак, у ній йдеться лише про можливість залучення експерта, а не про порядок реалізації цієї можливості. Законодавець навіть не визначився з назвою процесуального документа, який мають складати учасники кримінального провадження. Це призвело до того, що слідчі, прокурори, як і раніше, продовжують складати постанову про призначення експертизи, судді – ухвалу про доручення проведення відповідної експертизи, захисники – клопотання про залучення експерта.

Щодо регламентації дій захисника, то із змісту розглядуваної статті можна лише здогадуватися, що цій процедурі передують укладання угоди з експертною установою або окремим експертом про надання експертних послуг. Але форма цієї угоди, її зміст і порядок укладення законодавцем невинормовані [11, с. 16-25; 12, с. 227-237].

Непоследовність Законодавця прослідковується і в тому, що маємо незрозумілі нормативні аргументи щодо заборони

постановки навідних запитань під час будь якого різновиду кримінально-провадного допиту і до суду, і в суді. Однак закріплено винятковий дозвіл на їх постановку на перехресному судовому допиті (п. 6 та п. 7 ст. 352 КПК).

Ця прогалина знайшла часткове однак лише криміналістичне виправдання, а саме, що навідні запитання – це засіб спростування, навіть – дискредитації показань особи – суб'єкта протилежної сторони змагального процесу [1]. Однак, це виправдання має, як видається, дещо штучний і не зовсім завершено-логічний характер. Адже ми крім іншого стверджували, що суд також має право на перехресний допит. Себто й судді є суб'єктами проведення цього різновиду допиту. То що впливає з пропонованих нами критеріїв: суд також перехресним допитом переслідує мету дискредитації когось із допитуваних?

І на завершення, лише один пункт стосовно криміналістичної методики. Криміналісти стоять на тому, що структуру цього розділу науки вважають як таку, яка безпосередньо має бути обумовлена відповідними положеннями і засадами КПК. Зокрема, згідно КПК 1961 р., криміналісти умовно визначали такі стадії досудового розслідування як: дослідча перевірка, порушення кримінальної справи, притягнення особи як обвинуваченого та направлення справи до суду.

Відповідно цьому в криміналістичній методиці більшість авторів виокремлювали: 1) так званий, передпочатковий етап – це, переважно, факультативний етап про криміналістичні особливості порушення кримінальної справи (у кримінальному процесі її прийнято було називати дослідчою перевіркою); 2) початковий (розпочинався з моменту порушення кримінальної справи та завершувався притягненням особи як обвинуваченого); 3) наступний (починався з моменту появи в кримінальному процесі такого учасника як обвинувачений і завершувався прийняттям рішення про завершення досудового розслідування (тобто, ознайомлення потерпілого та обвинуваченого (його захисника) з матеріалами кримінальної справи); 4) і подеколи – завершальний етап – це вирішення заяв і клопотань учасників за результатами ознайомлення з

матеріалами кримінальної справи та складанням обвинувального висновку).

Враховуючи новації КПК, передусім, відсутність стадії порушення кримінальної справи, а також – відсутність інституту «пред'явлення обвинувачення» – зрозуміло, вимушено спонукають науковців криміналістів до суттєвого перегляду щойно наведеної криміналістичної періодизації досудового розслідування в контексті її викладу в типових видових чи групових методиках розслідування злочинів. Не називатимемо цю відсутність у законі як явище позитивне чи негативне, однак відповідне переосмислення криміналістів, вочевидь і неunikно, все ж чекає. І робота розпочалась, правда дещо надмірно радикально [7, с. 2-6; 2, с. 41-56; 6, с. 237-240]. Зокрема О.В. Пчоліна пропонує цей аспект методики не враховувати, тобто взагалі відмовитись від періодизації розслідування [18].

Ми ж міркуємо по-іншому. Вважаємо, що навіть етап так званої попередньої перевірки має право на існування, особливо з урахуванням наказу Генерального прокурора № 113, від 21 листопада 2012 р. «Про доповнення розділу II Положення про порядок ведення ЄРДР». У п. 2.2. цього Розділу зазначено, що якщо у заяві, повідомленні не зазначено всі відомості про вчинене кримінальне правопорушення (ч. 5 ст. 214 КПК), то для їх встановлення проводять відповідні перевірочні дії, а саме направляються вимоги про надання необхідних документів або відповідних даних. Це має бути зроблено у строк, що не перевищує 7 днів. То ж до такої перевірки звертаються у тих випадках, коли в заявах, повідомленнях тощо хоча і містяться відомості, що вказують на можливий злочин, але вони недостатні в контексті вимог ч.5 ст. 214 КПК. Єдине – в більшому ця перевірка є слідча, а не дослідча.

Висновки. Отже, ці та інші нововведення створили відповідні проблеми і в науці криміналістиці і, передусім, криміналістичній практиці. Саме тому вони потребують максимально прискореного вирішення. І робити це треба шляхом відповідного їх унормування. У іншому разі, з одного боку, це негативно відобразатиметься на оптимізації кримінального провадження, а з іншого, негативно

віддзеркалюватиметься на міжнаукових взаємозв'язках криміналістики з кримінальним процесом.

Література:

1. Бабунич В.М. Теорія і практика перехресного допиту в суді: процесуальні і криміналістичні аспекти: дис. ... канд. юрид. наук / В.М. Бабунич. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. – 229 с.
2. Белкин А.Р. Возбуждение уголовного дела в Украине и России / А. Р. Белкин // Криминалист первопечатный. – 2014. – № 8. – С. 41–56.
3. Белкин А.Р. УПК РФ: конструктивная критика и возможные улучшения. Часть 1. Общие положения и принципы уголовного судопроизводства. – Изд. 2-е, доп. / А. Р. Белкин. – М.: МГУПИ, 2010. – 416 с.
4. Белкин Р.С. Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы. Общая и частные теории / Р.С. Белкин. – М., 1987. – 304 с.
5. Бурданова В.С. Поиски истины в уголовном процессе / В.С. Бурданова. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. – 262 с.
6. Волобуев А. Ф. Проблемні питання початку досудового розслідування /А. Ф. Волобуев // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики : матер. V міжнар. наук.-практ. конф., присв. XX-річчю Нац. акад. правов. наук України, Одеса, 1 листоп. 2013 р. – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 237–240.
7. Грошевой Ю. М. Новый этап развития уголовно-процессуального законодательства Украины / Ю. М. Грошевой, О. В. Каплина // Уголовное судопроизводство. – 2013. – № 1. – С. 2–6.
8. Гуковская Н.И. Следственный эксперимент / Н.И. Гуковская. – М.: Госюриздат, 1958. – 96 с.
9. Даньшин М.В. Взаємозв'язок криміналістики та кримінально-процесуального права: завдання та тенденції в сучасних умовах / М.В. Даньшин // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – № 4(98), 2013. – С. 32–34.
10. Даньшин М.В. Криміналістика та теорія оперативно - розшукової діяльності: співвідношення і зв'язок / М.В. Даньшин // Вісник юрид. фак-ту ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія: «Право», № 1000, 2012. - С. 195-201.
11. Журавель В. А. Проблеми організації досудового розслідування в контексті положень чинного Кримінального процесуального кодексу України / В. А. Журавель // Теорія та

практика судової експертизи і криміналістики. – 2014. – Вип. 14. – С. 16-25.

12. Журавель В.А. Міжнаукові зв'язки криміналістики / В.А. Журавель // Вісник Національної академії правових наук України: зб. наук. пр. – Харків, 2013. – № 3. – С. 227–237.

13. Ищенко А.В. Криминалистическая рекомендация как средство обеспечения следственной тактики достижениями науки и техники: дис. ... канд. юрид. наук / А.В. Ищенко. – К., 1983. – 176 с.

14. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 768 с.

15. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за ред. проф. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К. : Юстініан, 2012. – 1224 с.

16. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / відп. ред.: С.В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. – Х. : Одиссей, 2013. – 1104 с.

17. Проблеми застосування положень Кримінального процесуального кодексу України щодо окремих слідчих (розшукових) дій та заходів забезпечення кримінального провадження, зокрема, обшуку та тимчасового доступу до речей і документів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/41323-problemi_zastosuvannya_polozen_kriminalnogo_procesualnogo_k.html.

18. Пчеліна О.В. Криміналістична наука і нове кримінальне процесуальне законодавство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://helpiks.org/2-41246.html>

19. Трухачев В.В. Объективное и полное исследование обстоятельств дела как принцип уголовного судопроизводства / В.В. Трухачев, В.Е. Федорин // Юридические записки. – Вип. 18: Современный этап развития российского государства: на пути к «сильному» или правовому государству? – Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2005. – С. 354 – 366.

20. Шепітько В.Ю. Криміналістика ХХІ века : предмет познання, задачі и тенденції в нових умовах / В.Ю. Шепітько // Современное состояние и развитие криминалистики : сб. науч. тр. / под. ред. Н.П. Яблокова и В.Ю. Шепітько. – Х. : Апостиль, 2012. – С. 41–54.

21. Шепітько В.Ю. Трансформація в кримінальному процесі та деякі тенденції криміналістики в сучасних умовах / В.Ю. Шепітько // Актуальні проблеми застосування нового кримінального

процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі: Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 5 жовт. 2012 р.) / МВС України; Харк. нац. ун-т внутр. справ; Кримінологічна асоціація України. – Х. : ХНУВС, 2012. – С. 35 - 39.

22. Яблоков Н.П. Криминалистические основы оперативно-розыскной деятельности / Н.П. Яблоков // Вестн. Моск. ун-та. – Сер. 11. Право. – 2009. – № 3. – С. 41-48.

УДК 347.9

Авраменко С.М.,

аспірант кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

ДОПИТ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ, ЯКІ СТАЛИ ЖЕРТВАМИ СТАТЕВИХ ЗЛОЧИНІВ: НОРМАТИВНО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті окреслюється допит неповнолітніх (малолітніх) осіб, які стали жертвами статевих злочинів. Аналізується процес та тактика допиту відповідно до українського законодавства та Конвенції Ради Європи. Здійснено аналіз можливих змін процесуального законодавства для захисту прав та інтересів дітей.

Ключові слова: допит, неповнолітні, малолітні, Кримінальний процесуальний кодекс, слідчі (розшукові) дії, Конвенція Ради Європи № 201, тактика допиту неповнолітніх (малолітніх), потерпілий.

В статье говорится о допросе несовершеннолетних (малолетних) лиц, ставших жертвами сексуальных преступлений. Анализируется процесс и тактика допроса по украинскому законодательству и Конвенции Совета Европы. Осуществлен анализ возможных изменений процессуального законодательства для защиты прав и интересов детей.

Ключевые слова: допрос, несовершеннолетние, малолетние, уголовный процессуальный кодекс, следователи (розыскные) действия, Конвенция Совета Европы № 201,